

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

Experten har talat

Om konstruktion och reproduktion av maskulinitet i studiosamtal om fotboll

Författare: Johan Persson
Kandidatuppsats: SOCK04, 15 hp
Höstterminen 2018
Handledare: Britt-Marie Johansson

Abstrakt

Författare: Johan Persson

Titel: Experten har talat – Om konstruktion och reproduktion av maskulinitet i studiosamtal om fotboll

Kandidatuppsats: SOCK04, 15 hp

Handledare: Britt-Marie Johansson

Sociologiska institutionen, höstterminen 2018

Fotboll är Sveriges mest populära sport och dominerar stora delar av svensk media. Hyllandet av den starka vinnaren för samtidigt med sig ett förakt för den svaga förloraren. Samtidigt sägs vi leva i ett demokratiskt samhälle där allas lika värde eftersträvas. Hur påverkas maskulinitetsproduktionen av dessa motstridiga signaler? Syftet med denna studie är att undersöka hur maskulinitetsproduktionen går till i ett studiosamtal om fotboll och hur denna kan relateras till etnicitet, våld och en instrumentell syn på kroppen. Studien tar avstamp i Raewyn Connells teorier om maskulinitet och studerar med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys programmet Eurotalk. Analysen visar på att en normativ manlig heterosexualitet råder i det studerade materialet och även om det ofta är ”krigaren” eller ”maskinen” som förs fram som idealet för en fotbollsspelare och underförstått även för män i största allmänhet så går det också att identifiera motstridiga maskuliniteter.

Nyckelord: hegemonisk maskulinitet, våld, etnicitet, kvalitativ innehållsanalys, Eurotalk

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte	2
1.2 Frågeställningar	2
1.3 Eurotalk	2
1.4 Tidigare forskning	3
1.4.1 Kom igen gubbar!	3
1.4.2 Idrottens kön	4
1.4.3 Power at play	4
1.5 Studiens relevans	6
1.6 Avgränsningar	6
2. Teori	6
2.1 Maskuliniteter	6
2.2 Etnicitet	8
2.3 Våld	9
3. Metod	9
3.1 Kvalitativ innehållsanalys	10
3.1.1 Riktad innehållsanalys	10
3.2 Insamling av material	11
3.3 Metod för analys av materialet	11
3.4 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	12
3.5 Reflektion kring material- och metodval	12
3.5.1 Varför Eurotalk?	12
3.5.2 Ontologiska funderingar	14
3.5.3 Alternativa metoder	14
3.5.4 Forskningsetik	15
4. Analys	15
4.1 Maskulinitet	16
4.1.1 Krigaren	16
4.1.2 Känslor	16
4.1.3 Spela skadad	18
4.2 Våld	19
4.3 Etnicitet	21
4.3.1 Rasism	21
4.3.2 ”Svensken”	22
4.3.3 ”Afrikanen” & ”Brassen”	23
4.4 Människa - maskin	24
4.5 Femte kategorin	26
4.5.1 Utseende	26
4.5.2 Visa sårbarhet	27
5. Avslutande diskussion	27
Referenser	
Bilagor	

1. Inledning

Den tidigare landslagsmittfältaren tillika VM-bronsmedaljören från 1994, Stefan Schwarz, bröt under en fotbollsmatch skenbenet men i stället för att signalera för byte så fortsatte han att spela. Han fortsatte spela i 10 minuter innan han tvingades byta och var sedan borta i sex månader från fotbollen för att läka benbrottet. När han efteråt fick frågan om varför han inte avbröt matchen direkt efter skadan så svarade han: ”Smärta brukar gå över”.

Fotbollsmatchen kan ses som en form av ritualiserad strid, med egna regler och andra förväntningar än vad vi möter i samhället i övrigt. Sporten kan sägas besitta ett hyllande av fysisk styrka och mental överlägsenhet och som följd av detta även ett inneboende förakt för svaghet. I denna kontext är hyllandet av ”krigare” som Schwarz och andra kompromisslösa ”vinnarskallar”, som utan betänkligheter offerar både sin egen och andras kroppar för att segra, begripligt. Likt forna tiders krigshjältar ikoniseras de mest hängivna spelarna.

I svensk media får fotbollen ett stort utrymme, där den dominerar tidningarnas sportdelar och i princip visas dagligen på någon av TV-kanalerna. Utöver matcherna sänds det även flertalet svenska webb-tvprogram och podcasts som uteslutande handlar om fotboll. I Sverige i dag utgörs de mest framträdande mediala fotbollsauktoriteterna av ett ca. 20-30-tal så kallade fotbollsexperter. Dessa är till största del män och de skriver för de största tidningarna och leder de viktigaste fotbollssändningarna. Det är dessa experter som förklarar och beskriver fotboll för de svenska fotbollskonsumenter. Dessa auktoriteters åsikter och tankar om fotboll och dess relation till samhället kan tänkas både spegla och reproducera de dominerande maskulinitetsideal som är gällande i det offentliga samtalet i Sverige i dag. Fotbollens popularitet och spridning bland Sveriges invånare gör den till en lämplig arena att studera för att få en uppfattning om vilken syn på maskulinitet som med Raewyn Connells ord är hegemonisk i Sverige i dag (2008).

Ett populärt program om fotboll i Sverige är Eurotalk och det är detta program som jag har valt att studera för att få en uppfattning om hur maskulinitet kan uttryckas och diskuteras i ett offentligt samtal om fotboll. Det är endast herrfotboll som diskuteras i detta program och även om det förekommer att kvinnliga gäster medverkar så är det i huvudsak män som deltar i samtalen. Dessa män har oftast bakgrund som fotbollsspelare på antingen professionell eller amatörmässig nivå men gemensamt för dem är att de arbetar med fotboll på något sätt, företrädesvis som fotbollsskribenter eller som experter i tv-sändningar.

Med en kvalitativ innehållsanalys har jag studerat och analyserat dessa studiosamtal om fotboll i programmet Eurotalk utifrån Connells teorier om maskuliniteter (ibid.). I anslutning till detta har jag också studerat hur dessa kan relateras till våld, etnicitet och en instrumentell syn på

kroppen.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att studera vilken syn på maskulinitet som förmedlas i samtalet om fotboll i Eurotalk. Studien fokuserar även på hur våld, etnicitet och en instrumentell syn på kroppen kan förstås i anslutning till denna maskulinitetsproduktion.

1.2 Frågeställningar

I min studie har en huvudsaklig fråga varit vägledande genom hela processen:

- Hur går maskulinitetsproduktionen till i Eurotalk?

I relation till denna för uppsatsen centrala frågeställning undersöks också tre anknytande frågor:

- Hur relateras synen på maskulinitet med våld?
- Hur omtalas etnicitet?
- Vilken relation till kroppen framträder i programmet?

1.3 Eurotalk

Eurotalk sänds live som webb-tv och görs även tillgängligt som podcast. Avsnitten finns tillgängliga på obestämd tid. Under det studerade året 2017 hade Eurotalk 1 016 241 visningar där runt 98 % av tittarna var män och den största delen av tittarna, 81 %, är mellan 18-34 år (se bilaga 1).

Eurotalk har sänts sedan 2006 och hade under 2017 en ordinarie panel på fyra personer där det under årets 42 program också deltog 18 andra personer som gäster eller ersättare för den ordinarie panelen. Dessa fyra är mer eller mindre etablerade sportmediaprofiler, där en arbetar med fotboll för Viasat, en annan är krönikör för Sport-Expressen, en tredje arbetar med fotboll för SVT och den fjärde främst arbetar i mindre etablerade forum. För den genomsnittlige fotbollskonsumenten i Sverige är alla utom en av dessa ordinarie således att betrakta som kända i svensk fotbollsmedia.

I programmet, som pågår i mellan 1 och 2,5 timmar vardera, diskuteras de stora europeiska fotbollsligorna, där främst England, Spanien och Italien behandlas. Ett stort fokus i Eurotalk är att diskutera olika matcher som har spelats under veckan fram till att avsnittet spelas in, men även det som pågår utanför fotbollsplanen tas upp till diskussion, såsom ekonomiska och politiska aspekter knutna till fotbollen. Eurotalk presenteras mer utförligt i kapitel 3.5.

1.4 Tidigare forskning

Den tidigare forskning som presenteras under detta avsnitt handlar inte om studiosamtal, utan det är i stället deras kombinerade fokus på maskulinitet och sport som gör dem relevanta för min studie. Eftersom begrepp hämtade från Michael A. Messners bok *Power at Play* (1992) förekommer som en av fyra centrala kategorier i analysen har jag valt mellan att antingen placera Messner under tidigare forskning eller under teori. Då jag har kommit fram till att Messner i mångt och mycket är en variant på Connells teorier, så har jag slutligen placerat Messner under tidigare forskning.

1.4.1 Kom igen gubbar!

Etnologen Jesper Fundberg använder sig av bl.a. Connells teorier när han i sin bok *Kom igen gubbar!* (2003) studerar hur maskuliniteter yttrar sig i språkliga och kroppsliga praktiker och hur de kan förstås i relation till samhället i övrigt när han studerar pojkfotboll med fokus på normalitet och avvikelser (ibid.).

Han följer ett pojkfotbollslag på träningar, matcher och turneringar, där han med hjälp av deltagande observation och intervjuer samlar in material. Under de år han följer fotbollslaget noterar han hur spelarna och ledarna definierar sig själva genom att berätta historier, dra skämt och tala om andra på ett sätt som uttrycker vilka de själva inte är. Fundberg benämner dessa språkliga praktiker som talet om "bögen, kärringen och invandraren", där den vita, heterosexuella mannen hyllas och med självklarhet behandlas som en normalitet (ibid.). Genom denna praktik demonstreras vilka som anses vara idrottens självklara utövare och vilka som inte har samma rätt att delta (ibid.). Fundberg för fram att hans material indikerar att det i pojkfotbollen pågår en reproduktion av genusordningen i vilken män anses överordnade kvinnor. Han finner också att heteronormativitet reproduceras där bl.a. homosexualitet underordnas heterosexualitet. Även en underordning baserad på etnicitet är närvarande i vilken minoriteten förfördelas gentemot majoriteten (ibid.).

Trots att Fundberg studerar en annan sida av fotbollen än den jag har valt att forska om är hans studie intressant att använda i relation till mitt material. Liknande teman och de sätt att tala om världen och sig själva som Fundberg tar del av i ungdomarnas omklädningsrum återfinns i de studiosamtal som förs mellan män med bakgrund i antingen proffsfotboll eller amatörfotboll. Dessa män kan alltså delvis ha fostrats i en liknande miljö och i denna anammat vissa värderingar och sätt att tala om världen som följt med i vuxen ålder. Fundberg beskriver det jämförande och bedömande språket som omger pojkfotbollen, där allting kan göras snabbare och bättre, som ett ständigt närvarande hot om att förlora eller att betraktas som en förlorare (ibid.).

1.4.2 Idrottens kön

Likt Fundberg (2003) använder sig Jesper Andreasson i avhandlingen *Idrottens kön* (2007) av deltagande observation och intervjuer då han studerar två handbollslag, ett manligt och ett kvinnligt. Andreasson deltar och observerar på träningar, matcher och i omklädningsrummet (herrlaget), och gör sedan jämförelser mellan de båda lagen. Syftet med avhandlingen är ”att analysera hur kön, kropp och sexualitet konstrueras inom lagidrotten.” (ibid. s. 14). Då det är maskulinitetsproduktionen bland män i grupp som är intressant för min studie fokuserar jag här endast på herrlaget i Andreassons studie.

Andreasson belyser att den maskulinitet som praktiseras och produceras i herrlaget i huvudsak är heterosexuellt normativ med inslag av sexism, homofobi och våldsromantik. När någon i laget inte anstränger sig till det yttersta för lagets räkning och viker ner sig i matchen definieras han som omanlig i den kultur som råder i gruppen. När någon i stället ger sig in i farliga situationer på plan och åker på en smäll, och det som följd av denna sammandrabbning uppstår blodvite, så skjuter individens gruppstatus i höjden (Andreasson 2007). Andreasson pekar också på den retoriska strategin i att jämställa det kvinnliga eller feminina med det misslyckade eller oönskade beteendet i lagspelet. Det är särskilt det kvinnliga könsorganet i olika tappningar som får agera surrogat för den ärbare kämpens och lagets motsats (ibid.). Vidare belyser Andreasson hur det i männens umgänge och samtal med varandra tas för givet att alla är heterosexuella, och att gemenskapen i sin helhet i mångt och mycket bygger på maskulin heterosexualitet (ibid.). Herrlaget blir till en form av social frizon, där man tillåter beteenden som skulle anses problematiska i många andra miljöer (ibid.).

1.4.3 Power at play

I *Power at play* (1992) undersöker Messner hur manliga före detta utövare av amerikansk fotboll ser på sig själva genom intervjuer. Målet med boken är att utveckla en förståelse för relationen mellan utvecklingen av maskulina identiteter och sportens struktur som en social institution. På detta följer ett underliggande mål om att utforska och tolka de betydelser som män själva tillskriver deltagandet i atletiska karriärer (ibid.).

Messner menar att uppfattningen att sport är något separat från det resterande samhället maskerar det faktum att värderingarna och strukturen i sportvärlden alltid har varit sammanflätade med dominanta sociala värderingar, maktrelationer och konflikter mellan grupper och nationer (ibid.). Sport är till dess struktur, värderingar och ideologi starkt könad, vilket medför att pojkars

erfarenheter av sport utgör en ”köningsprocess”. Detta innebär att män och pojkar via sporten lär sig den dominanta kulturella uppfattningen om vad det innebär att vara man (ibid.). Messner menar vidare att pojkar, i större eller mindre utsträckning, bedöms utefter deras förmåga, eller brist på förmåga, i tävlingssport (ibid.).

Messner tycker det är lockande att se sportsystemet som en sorts ”misslyckandestruktur”. Givet den dominerande synen på framgång, så är systemet riggat på så vis att den stora majoriteten av deltagarna misslyckas och inte når den högsta nivån. I enlighet med dominerande värderingar är dessa deltagare även benägna att klandra sig själva för dessa upplevda ”misslyckanden” (ibid.). Messner menar att hans intervjuer antyder att en ung mans imperativ att bevisa sig själv, att utföra, att uppnå och att vinna passar ihop med den hierarkiska världen av atletiska karriärer på ett sådant sätt att han tenderar att utveckla en särskild typ av relation till sin egen kropp. Det är inte bara så att en atlets kropp blir ”självets fokus”, utan atleten blir ofta uppmuntrad att se sin kropp som ett instrument. En ”instrumentell man” är en alienerad varelse: han är vanligtvis mycket målorienterad (i sitt arbete och i sina personliga relationer), och han ser ofta andra människor som objekt att manipulera och besegra i jakten på framgång. Den definitiva förlängningen av instrumentell rationalitet är alieneringen från ens egen kropp – benägenheten att betrakta sin egen kropp som ett verktyg, en maskin att använda (och ta slut på) i jakten på särskilda mål (ibid.).

Messner lyfter fram hur atleter som skapar sig ett rykte som aggressiva ”hitters” tilldelas hög status i sin omgivning och bland sina kamrater. De individer som bäst utdelar så kallade benkrossartacklingar får en sorts hjältestatus i den manliga gemenskapsgruppen. Hyllningarna, respekten och statusen som dessa ”benkrossare” åtnjuter i sin omgivning kan trygga (om än temporärt) en annars osäker maskulin identitet (ibid.). Så länge dessa ”hitters” följer spelets regler så anser de inte endast att de bör undslippa moraliserande kritik, utan att de i stället är värda respekt. Uppenbara regelbrytare anses vara våldsamma och förtjänar därmed att straffas medan aggressiva tävlingsdeltagare anses värda respekt. Men denna distinktion upphör när allvarliga skador uppstår till följd av ”lagliga” tacklingar och allmänhetens granskning väcker frågor om tacklarens moral (ibid.).

Atleterna pressas ofta att spela trots att de är skadade och det finns två huvudsakliga anledningar till detta enligt Messner. För det första så finns det en yttre press på att spela skadad, där sportvärldens värderingar gör att den som vägrar att spela skadad riskerar att bli negativt bedömd av tränare, lagkamrater, fans och media. För det andra så bidrar den inre strukturen i maskulin identitet till att män blir alienerade från sina känslor och behandlar sina kroppar instrumentellt, som verktyg (ibid.). Det faktum att möjligheten att vinna berodde på individens

fysiska kraft, styrka, disciplin och villighet att ta emot, ignorera eller stilla smärta, gjorde att männen blev benägna att se sina kroppar som maskiner, som instrument att utöva makt och dominans med (ibid.).

1.5 Studiens relevans

Både Fundberg och Andreasson har tagit sig in i omklädningsrummet för att där studera hur produktion och reproduktion av maskulinitet kan gå till. Jag finner det relevant att studera de auktoriteter som i sina roller som experter har stort inflytande över det offentliga samtalet om fotboll i Sverige. Detta eftersom jag upplever att det finns ett tomrum inom detta sociologiska fält, där det saknas studier som belyser dessa mediala auktoriteters produktion och reproduktion av maskulinitet i en medial fotbollskontext.

1.6 Avgränsningar

Även om jag skulle finna det intressant att studera hur konsumenterna av Eurotalk uppfattar dess innehåll så är det inom denna studies omfattning inte möjligt utifrån given tidsram. Med ett större tidsmässigt utrymme skulle man kunnat utöka denna studie genom att exempelvis ta kontakt med tittare via Eurotalk och dess anknytande forum för att hitta intervjupersoner och undersöka vad konsumenterna av Eurotalk har för syn på maskulinitet och huruvida denna överensstämmer eller inte med den maskulinitet som dominerar i programmet.

2. Teori

Teoriavsnittet inleds med en längre utläggning om de för uppsatsen centrala maskulinitetsteorier som Connell (2008) presenterar. För att även belysa två andra för analysen framträdande teman så presenteras även våld och etnicitet under denna del. Det är alltså inte tal om tre för uppsatsen jämlika teorier, utan det handlar snarare om en huvudteori och sedan två kompletterande begrepp, som får fungera som förklaringsmodeller för fynden i analysen.

2.1 Maskuliniteter

Connells maskulinitetsteorier (ibid.) är vägledande i min studie av hur maskulinitet uttrycks i studiosamtalen. Särskild vikt lägger jag på begreppet hegemonisk maskulinitet.

Connell menar att det inte är tillräckligt att förhålla sig till maskulinitet endast på ett teoretiskt plan utan att man också måste studera hur denna praktiseras i vardagen, för att på så vis

bli medveten om maskulinitetens föränderliga karaktär (ibid.). Maskulinitet är med detta synsätt alltså inget statiskt utan mer av en flytande praktik som produceras och reproduceras i varje situation (ibid.).

I fråga om den hegemoniska maskuliniteten är det enligt Connell inte tillräckligt att uppmärksamma skillnaderna mellan de olika maskuliniteterna utan man måste även fokusera på relationerna emellan dessa, relationer som i huvudsak präglas av dominans, allians och underordning. Relationerna uppstår till följd av praktiker som inkluderar och exkluderar, trakasserar och utnyttjar. Den som inte går med på det hegemoniska mönstrets regler måste antingen forcera eller förhandla sig ur det (ibid.). Hegemonin är inte orubblig och inte heller automatisk och kan dessutom både avbrytas och avbryta sig själv. Ibland blir det för mycket av det dominant maskulina, som exempelvis när idrottare råkar ut för allvarliga skador när andra går över gränsen och använder överdrivet mycket aggressivitet (ibid.).

Connell beskriver vidare hur olika former av idrott och sport har blivit det dominerande uttrycket för maskulinitet i masskulturen. I idrottslig kontext utför kroppar reglerade och stiliserade strider med varandra, där styrka och skicklighet kombineras och möts. Avvägningen mellan styrkans storlek, kondition och lagarbete, samt skicklighetens planering, träning och intuition avgör vem som står som vinnare efter att striden utspelat sig (ibid.). Inneboende i hela ekvationen är ett förakt för svaghet och hyllande av övermänniskan. Connell lyfter även fram hur denna överlägsna manliga fysiska styrka fungerar som ett slags bevis och rättfärdigande för mannens dominans och herravälde över kvinnan (ibid.).

Connell beskriver att hegemoni som begrepp är hämtat från Antonio Gramscis analys av klassrelationer och detta begrepp syftar till att åskådliggöra den kulturella dynamik som gör att en viss grupp i samhället kan erövra och vidmakthålla en ledande position i offentligheten (ibid.). En form av maskulinitet positionerar sig alltså vid varje given tidpunkt över andra underordnade maskuliniteter. Den hegemoniska maskuliniteten kan således definieras som den sammansättning av genuspraktiker som utgör det för tillfället godkända svaret på frågan om patriarkatets legitimitet menar Connell (ibid.). Det här innebär inte att de tydligaste representanterna för denna hegemoniska maskulinitet per automatik är de mäktigaste, utan idealen kan även bygga på rent fiktiva personer som Tarzan eller Herkules. Personer med stort inflytande och ekonomisk makt kan befinna sig långt från den hegemoniska maskulinitetens idealtyp. Även om våld är en faktor i hegemonin så är den primära faktorn det lyckosamma hävdandet av auktoritet (ibid.). Vidare menar Connell att den homosexuella maskuliniteten är den tydligast underordnade maskuliniteten men menar även att vissa heterosexuella män och pojkar exkluderas från legitimiteten. Det här sker genom trakasserier

och verbala påhopp där huvuddelen av materialet består av olika former av femininitet som anses visa på omanlighet och utgöra grund för uteslutning (ibid.).

I en kontext av vit dominans kan enligt Connell svarta maskuliniteter fungera som symboliska roller för den vita genuskonstruktionen där exempelvis svarta atleter blir till prov på maskulin tuffhet, samtidigt som de utmålas som ett hot mot det vita samhället i övriga hänseenden (ibid.). Connell lyfter vidare fram homofobin som det tydligaste hindret för manlig vänskap, där det normala i den västerländska kulturens heterosexuella hegemoni är motstånd och hat mot homosexualitet och oro för att själv utmålas som homosexuell (ibid.).

Det är enligt Connell uppenbart att varje mansrörelse som skulle motsätta sig den hegemoniska maskuliniteten skulle vara svag, då det ligger i mäns intresse att bibehålla patriarkatet. Mäns intresse av detta upprätthållande finner sin koncentrerade form i den hegemoniska maskuliniteten och skyddas av hela den kulturella sfär som understödjer den hegemoniska maskuliniteten (ibid.). I Connells mening består detta beskydd av våld mot kvinnor och homosexuella män, och den hegemoniska maskuliniteten marknadsförs genom superatleter i massmedia som gång på gång bevisar mannens överlägsenhet och på så vis rättfärdigar patriarkatet (ibid.).

2.2 Etnicitet

I anslutning till Connells (2008) beskrivning ovan av hur svarta maskuliniteter används i den vita genuskonstruktionen finner jag det motiverat att ytterligare beskriva etnicitetsbegreppet, eftersom jag menar att olika maskuliniteter tillskrivs och förväntas av fotbollsspelare i materialet beroende på deras etnicitet eller hudfärg.

Hanna Wikström presenterar i sin bok *Etnicitet* (2009) tre olika riktningar inom teoribildningen och utforskar samtidigt den politiska laddning som finns i relation till etnicitet. Talet om italienare som ”eleganta” och ”känslomänniskor” eller svenskar som ”kalla” och ”konflikträdda” kan med Wikströms hjälp beskrivas som ett sätt att förklara etnicitet och kultur utifrån ett essentialistiskt perspektiv. Kultur är enligt denna riktning något en person besitter grundat på den plats där denna person är född. Etnicitet särskiljs från kultur men de befinner sig fortfarande i förhållande till varandra på så sätt att nationstillhörighet avgör kultur, vilken i sin tur definierar etnicitet och i dess förlängning även etnisk identitet. Etnicitet konstrueras här alltså utifrån vilken plats man är född på (ibid.). Essentialismen, som Wikström menar har status som ett ”skällsord” i dagens (akademiska) debatt (ibid.), förekommer i beskrivningarna av och

förklaringarna på spelarnas/tränarnas/klubbägarnas beteenden i studiosamtalen.

2.3 Våld

Connell beskriver hur våld är en faktor i hegemonin (2008) och inom fotbollen så är våldet ofta närvarande, antingen det handlar om fysiska överfall på planen, eller om den verbala praktik av våldsytringar som omgärdar stora delar av samtalet om fotboll. Det är därför viktigt att fokusera på våldet i anslutning till maskulinitet.

David Wästerfors skriver i sin essä *Våld* (2016) framför allt om hur fysiskt våld har uttolkats av forskare och tänkare. Wästerfors beskriver med hjälp av Randall Collins hur det finns en tendens att dela in personer som utfört en våldsamt handling i kategorin våldsamma personer, som om den våldsamma handlingen var sprungen ur en essentiell våldsamt kodad i personens innersta väsen. Individerna blir på detta sätt definierade som konstant våldsamt, även om personen en klart övervägande del av tiden inte är våldsamt (ibid.).

Våldsamma överfall är en del av den maskulinitet som präglar fotbollen och dessa bemöts till största del med att vara en del av spelet. Som Fundberg (2003) visar etableras dessa mönster redan på pojklagsnivå, där man inte har utrymme att visa sig svag och där fokus ligger på att kunna uthärda smärta utan gnäll, att bete sig som ”en riktig man” (ibid.).

Collins (2008) menar att mycket av bakgrunden till våldsamma situationer i fotboll och liknande sporter har att göra med dess form av offensiva/defensiva strider där man är organiserade i lag snarare än som individer. Enligt Collins passar det in i ett mönster där våld kräver stöd av gruppen för att uppstå (ibid.). Det finns vidare två huvudsakliga faktorer som förutsäger våld; dels i vilken grad som våldsamma rörelser, ansträngningar eller hot är införlivade i själva spelet; men också i vilken utsträckning som spelarna är skyddade från att bli skadade (ibid.).

3. Metod

För att göra denna studies upplägg och tillvägagångssätt tydligt inleder jag detta avsnitt med att först presentera kvalitativ innehållsanalys och sedan mer specifikt riktad innehållsanalys. Jag följer upp med att beskriva metod för insamling av material och fortsätter därefter med en redogörelse för hur analysen har genomförts. Jag tar även upp validitet, reliabilitet och generaliserbarhet, följt av reflektion kring material- och metodval och avslutar med en diskussion angående etiska överväganden i studiens genomförande.

3.1 Kvalitativ innehållsanalys

Hsiu-Fang Hsieh och Sarah E. Shannon (2005) menar att kvalitativ innehållsanalys fokuserar på språkets utmärkande drag i kommunikation, där innehållet eller den kontextuella innebörden av texten uppmärksammas (ibid.). I denna skola utforskar man språket med syfte att klassificera stora mängder av text till ett hanterbart antal kategorier som representerar liknande betydelser (ibid.). Målet med innehållsanalys är att bidra med kunskap och förståelse för det studerade fenomenet. Författarna definierar i artikeln kvalitativ innehållsanalys som en forskningsmetod för den subjektiva tolkningen av innehållet i textdata och genom identifikation av teman eller mönster (ibid.).

I artikeln presenteras tre olika förhållningssätt till kvalitativ innehållsanalys; konventionell, riktad och summerande (ibid.). Nedan behandlar jag endast deras version av riktad innehållsanalys, eftersom det är denna jag har hämtat inspiration från i min studie.

3.1.1 Riktad innehållsanalys

Hsieh och Shannon beskriver hur målet med ett riktat tillvägagångssätt för innehållsanalys är att validera eller begreppsligt utöka ett teoretiskt ramverk eller en teori (ibid.). I denna studie har jag valt att endast validera Connells teori, då en ansats att begreppsligt utöka densamma inte är rimlig inom denna studies omfattning.

Innehållsanalys som inbegriper ett riktat förhållningssätt guidas av en strukturerad process. Med hjälp av tillgänglig teori eller tidigare forskning, så börjar forskare med att identifiera nyckelbegrepp eller variabler som initiala kategorier. Efter det så bestäms operationella definitioner för varje kategori genom användning av teorin (ibid.).

Fynden från en riktad innehållsanalys erbjuder stödjande (supporting) och ickestödjande (nonsupporting) bevis för en teori (ibid.). Den använda teorin eller tidigare forskning kommer leda diskussionen kring fynden. Nya identifierade kategorier erbjuder antingen en motsägelsefull ståndpunkt av fenomenet eller kan också förfina, utöka eller berika teorin (ibid.).

Den grundläggande kodningsprocessen i innehållsanalys är att organisera stora kvantiteter av text in i mycket färre innehållskategorier. Kategorier är mönster eller teman som är direkt uttryckta i texten eller är härledda från den genom analys. Därefter är relationer mellan kategorier identifierade. (ibid.)

Jag menar att den ovan presenterade riktade innehållsanalysen är lämplig för min studie eftersom den genom sitt fokus på stödjande och ickestödjande bevis för teorin kan erbjuda motsägelsefulla förklaringar för det undersökta fenomenet, vilket kan bidra till att förståelsen för det studerade fenomenet breddas. Den riktade innehållsanalysen är i kombination med Connells

maskulinitetsteorier (2008) i min mening ett fruktbart instrument för att besvara de frågeställningar som studien är centrerad kring.

Ulla Hällgren Graneheim och Berit Lundman (2004) menar att en grundläggande svårighet vid utförandet av kvalitativ innehållsanalys är att bestämma huruvida analysen ska fokusera på uttryckligt eller underliggande innehåll. (ibid.). Jag väljer att i första hand inrikta mig på det uttryckliga innehållet.

3.2 Insamling av material

Materialinsamlingen inleddes med att jag valde tidsperiod att studera och efter att jag vägt för- och nackdelar med olika typer av urval så kom jag fram till att det bästa alternativet var att studera Eurotalks samtliga avsnitt för 2017. Min bedömning var att den tid detta skulle ta i anspråk skulle vara motiverat utifrån det rikare material detta val kunde ge upphov till, jämfört med att studera ett mindre antal avsnitt från den valda tidsperioden. Dessa 42 avsnitt har företrädesvis lyssnats på, även om det förekommit att även rörlig bild har studerats.

I datainsamlingen har jag använt mig av Connells (2008) teoretiska perspektiv och begrepp, där dessa har fungerat som mina ”glasögon” och tolkningsverktyg (Fejes & Thornberg 2012), för att välja ut de delar av Eurotalk under 2017 som är av intresse för de frågor min studie försöker finna svar på. Det jag väljer ut från materialet är även sådant som stimulerar mitt analytiska engagemang (Rennstam & Wästerfors 2015). Vid insamlandet av materialet har detta inneburit att jag blivit uppmärksam på även på andra återkommande teman i Eurotalk. Samtliga 42 avsnitt från 2017 har alltså studerats, men i enlighet med beskrivningen nedan har endast de utvalda delarna analyserats mer ingående.

3.3 Metod för analys av materialet

I enlighet med Hsiehs och Shannons definition av kvalitativ innehållsanalys (se kapitel 3.1 och 3.1.1) så har jag i insamlingen klassificerat det studerade materialet utifrån två huvudkategorier, A och B. I kategori A har jag placerat tal om matcher, spelarpresentationer, taktik, regler och liknande. Med andra ord det rent fotbollsmässiga som programmet enligt egen utsago handlar om. I kategori B placerades allt det andra, det som inte är direkt kopplat till det fotbollsmässiga. Även om dessa ämnen tas upp i anslutning till fotboll så är det tal om fenomen som förekommer i många andra sammanhang. Vi hittar tal om otrohet, rasism, diskriminering, huliganism, manlighet, kvinnlighet, våld osv. Det är denna kategori B som är intressant för min forskningsfråga, då den innehåller det som gör att Eurotalk enligt min mening är relevant att studera för att även kunna ge en bild av de tendenser som existerar i samhället i stort, och då specifikt för Eurotalks målgrupp, män i åldrarna

18-34 år. Allt material som placeras i kategori B transkriberas och kodas sedan in i olika kategorier utifrån de teman och mönster jag identifierar. Denna kodning innebär att jag beskriver vad de olika delarna handlar om. Ibland är det ett tydligt enskilt ämne, exempelvis rasism, och ibland är det flera olika ämnen som behandlas samtidigt, som exempelvis våld och etnicitet.

Det insamlade materialet i sin transkriberade form är alltså kodat utifrån olika teman och i analysen urskiljer sig med hjälp av teori och tidigare forskning fyra huvudkategorier från detta ursprungliga 30-tal teman; maskulinitet, våld, etnicitet och en instrumentell syn på kroppen. Vissa teman kan placeras i fler än en kategori så det är inte tal om en strikt uppdelning. Även om huvuddelen av de inledande 30-talet teman går att passa in under de fyra huvudkategorierna så återfinns ett antal teman som inte passar in under någon av dessa kategorier, teman som snarare motsäger teorin än bekräftar den. Därav skapas en ”Femte kategori” som får agera som en form av ickestödande bevis för teorins giltighet (Hsieh & Shannon 2005).

3.4 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

I fråga om kvalitativa datas validitet lyfter Martyn Denscombe (2018) fram att det är mer lämpligt att använda sig av begreppet trovärdighet, där det handlar om att försäkra mottagaren att data med trolig sannolikhet är precisa och exakta (ibid.). I min studie uppnås detta genom att jag redovisar mitt material och är transparent med hur insamlingen och analysen har genomförts.

I stället för reliabilitet/tillförlitlighet menar Denscombe att man kan tala om pålitlighet, vilket betyder att även om man inte realistiskt sett kan erbjudas möjligheten att identiskt upprepa forskningen så tilldelas man ändå vissa redskap som gör att man kan kontrollera och bedöma om forskningen har gjorts utifrån respekterade procedurer och skäliga beslut (ibid.). Även här erbjuds den intresserade att gratis och enkelt granska allt mitt material, då det finns tillgängligt för alla via internet.

I fråga om datans generaliserbarhet erbjuder Denscombe begreppet överförbarhet, vilket innebär att man i stället för att undersöka med vilken sannolikhet det är att upptäckterna återfinns i andra exempel så frågar man sig i vilken grad det man har hittat skulle kunna överföras till andra exempel (ibid.). Överförbarheten uppnås genom att jag är transparent med mina metoder och att jag tydligt visar vilka beslut jag tagit i materialinsamling samt analysdel.

3.5 Reflektion kring material- och metodval

3.5.1 Varför Eurotalk?

Valet av Eurotalk som studieobjekt är strategiskt av flera skäl. Dels är det tillgängligt gratis för alla

på internet via det etablerade FanTV och dels är de publicerade avsnitten tillgängliga på obestämd tid, vilket gör materialet tillgängligt för yttre granskning. De två största aktörerna på den svenska marknaden när det gäller fotbollsrelaterade studiosamtal, Viasat och C More, sparar inte sitt material längre än några dygn och det kostar dessutom mycket pengar att ta del av deras tjänster, vilket i kombination gör dem till ett olämpligt studiomaterial på grund av denna dubbla otillgänglighet. Jag har tagit kontakt både med Viasat och C More och bett om information angående deras tittarsiffror och spridning men det fanns ingen tillgänglig information i det ena fallet och i det andra fick jag inget svar. Hade tillgängligheten till materialet varit bättre hos dessa aktörer skulle det kunna argumenteras för att de hade varit bättre lämpade för att studera de frågor min studie är centrerad kring.

Det är värt att beakta att just det faktum att programmet är gratis och har en tydlig målgrupp av män mellan 18-34 år gör att det är risk för skevhet i resultatet. Det är tänkbart att programmets innehåll och framförande är anpassat efter den målgrupp och publik det har. I jämförelse med de studiosamtal som Viasat och C More har runt sina fotbollsmatcher så är tonen i Eurotalk mer avslappnad. Betalkanalerna framställs som ett ”vuxnare” och seriösare alternativ i jämförelse med det mer ungdomliga greppet som genomsyrar Eurotalk. Betalkanalernas seriösare framtoning speglar troligen den äldre publik som de har.

I ljuset av ovan förda resonemang så hävdar jag att Eurotalk är ett relevant studiomaterial för att ge en bild av de åsikter och värderingar som kan återfinnas bland svenska män i åldrarna 18-34 år eftersom Eurotalk kan ses som en form av spegling av hur denna grupp av män ser på världen och på sig själva. Denna spegling menar jag uppstår i och med att innehållet i programmet kan antas vara anpassat efter målgruppens önskemål, dels genom tittarnas kommentarer om innehållet via sociala medier, men också troligtvis utefter marknadsundersökningar och dylikt. Jag menar alltså att denna förmodade anpassning av innehållet för att kunna maximera Eurotalks tittarsiffror gör att innehållet indikerar något om de faktiska värderingar som förekommer i målgruppen i dag. Dessa värderingar kan genom programmet förstärkas och normaliseras. I programmet så framkommer det hur tittarna påverkar innehållet:

A: Många tittare har hört av sig och det är på tok för lite Spanien /.../ men vi lyssnar ju till tittarna, så att nu börjar vi med Spanien /.../

B: Förra gången vi skulle lyssna på tittarna så blev det ju totalt uppror där ute /.../ när vi skulle förkorta programmet. /.../ Twitter brann, Twitter stod i lågor /.../

A: Nä, men då lyssnade vi igen och fortsatte med

B: Med längre program, så vi omprövar beslutet. Så om folk börjar höra av sig nu så avbryter vi

Spanien mitt i helt enkelt.

(35. 'Aldrig mer Premier League' 30-10-2017)

Det är endast män som medverkar i de studerade avsnitten och denna avsaknad av kvinnor i Eurotalk under 2017 kan med Connells ord sägas belysa hur den hegemoniska maskuliniteten manifesterar sig i programmen genom exkludering av kvinnor (2008).

3.5.2 Ontologiskt förhållningssätt

Som Denscombe (2018) för fram så är det av vikt att förstå att det inte finns någon forskning som inte påverkas av forskaren (ibid.). Jag sällar mig till den ontologiska ståndpunkt som Alan Bryman (2016) beskriver som konstruktionism, vilken ser sociala företeelser och deras innebörd som något som sociala aktörer kontinuerligt skapar. Detta innebär att dessa sociala företeelser inte bara blir till i socialt samspel, utan de befinner sig också i en ständigt pågående revidering. Det finns på så sätt inga fasta verkligheter utan dessa verkligheter befinner sig i ett ständig görande (ibid.).

Min egen uppfattning om Eurotalk och dess innehåll påverkas troligen av att jag i egenskap av en 33-årig man tillhör den målgrupp som programmet riktar sig till. Även mitt i övrigt stora intresse för fotboll samt min bakgrund i en fotbollsmiljö på amatörnivå gör att jag innehar en förförståelse om de ämnen och sätt att prata om världen som jag stöter på i Eurotalk och sedermera väljer att analysera. Andreas Fejes & Robert Thornberg (2012) menar att de val som forskaren gör präglas av dennes bakgrund, där bland annat tidigare studerad litteratur samt teoretiskt intresse spelar in i dessa val. De kategorier som väljs ut från ett material skiljer sig således åt från forskare till forskare. Den enskilda forskaren ger alltså uttryck för sin egen tolkning av hur verkligheten är beskaffad, där dennes bakgrund och samlade kunskap blir till ett verktyg i tolkningsprocessen (ibid.). Det är alltså med detta sätt att se det en styrka att jag har en förförståelse om det studerade fenomenet där denna kunskap blir till ett verktyg i tolkningsprocessen där jag uppmärksammar delar som troligen hade gått en oinvidig förbi, men det är också en svaghet eftersom jag samtidigt troligen missar det som en mer utomstående blick skulle kunna fokusera på.

3.5.3 Alternativa metoder

Det går att argumentera för att det hade varit lämpligt att utföra en kvantitativ innehållsanalys på materialet i stället för en kvalitativ sådan. En kvantitativ innehållsanalys är en användbar metod när man vill ta reda på förekomsten av olika sorter av innehållsliga kategorier i ett material (Esaiasson et al. 2017). Detta innefattar hur ofta eller hur frekvent olika typer av kategorier uppträder, men också om vilket utrymme olika kategorier får i tid och rum (ibid.). Jag skulle i så fall exempelvis

kunnat räkna förekomsten av vissa ord kopplade till Connells maskulinitetsteorier (2008) och studerat vilket utrymme de olika kategorierna får i samtalet eller hur de olika studiodeltagarnas utrymme att uttrycka sig skiljer sig åt. En sådan metod hade visserligen kunnat göra vissa statistiska beräkningar och jämförelser möjliga, men min bedömning är att det är oklart vilket värde resultatet av dessa skulle ge, då det kvantitativa angreppssättet enligt min uppfattning inte går tillräckligt djupt för att kunna göra det här materialet rättvisa.

Om man i stället fortsätter på det kvalitativa spåret så övervägde jag på planeringsstadiet att använda mig av diskurspsykologin, som är en form av socialpsykologi ”som utvecklar en särskild form av diskursanalys för att undersöka relationerna mellan å ena sidan individers och grupper betydelsebildningar och handlingar och å andra sidan bredare samhälleliga strukturer och processer.” (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s.14). Även om denna metod skulle kunna ge intressanta data så måste man som Halvorsen (1989) förklarar, fråga sig vilka metoder som ger upphov till data med störst relevans för problemställningen (ibid.). Efter att ha konstaterat att den ovan beskrivna diskurspsykologin skulle leda studien i en annan riktning än vad jag önskade, med större fokus på studiodeltagarnas interna maktrelationer, så kom jag fram till att den kvalitativa innehållsanalysen var bäst lämpad för min studie.

3.5.4 Forskningsetik

Även om mitt datamaterial är inhämtat från offentliga källor så dyker vissa etiska ställningstaganden upp om huruvida anonymiseringen är tillräcklig då det handlar om ett så specifikt material, programmet Eurotalk. Åsikterna som framförs i programmen är uttryckta i ett offentligt medium och kan således anses vara fria att använda i en analys, men Denscombe (2018) menar att om det publicerade materialet inte från början är avsett att användas i forskningssyfte så bör man inleda med att fråga sig huruvida materialet är offentlig eller privat kommunikation. Eftersom materialet jag studerar är av uppenbart offentlig karaktär så finns det inget behov av att ansöka om samtycke för att få använda det i forskningssyfte (ibid.).

4. Analys

I analysen har jag utifrån teori och tidigare forskning kategoriserat det insamlade materialet i fyra övergripande teman. Dessa fyra teman utkristalliserade sig från en större mängd kategorier så som presenterats ovan. Vissa kategorier fick lämnas utanför då de inte passade in i dessa övergripande teman. Dessa kategorier har jag placerat i en ”Femte kategori”, som presenterat i kapitel 3.3.

För att illustrera och sätta mina resonemang i ett sammanhang bygger jag dessa runt

utmärkande citat från materialet. Citaten följs av numrerade avsnitt där numreringen är min egen och är till för att underlätta möjligheten att sätta de olika citaten i relation till varandra.

4.1 Maskulinitet

Maskulinitet som begrepp spänner här över ett vidare begreppsuniversum där jag inkluderar teman som på olika sätt är kopplade till maskulinitetspraktiker. De teman jag här presenterar har jag själv namngett utifrån olika hänseenden, hänseenden som jag presenterar under varje rubrik.

4.1.1 Krigaren

”Krigaren” får här fungera som en benämning på en spelartyp som kännetecknas av att besitta en sådan stark vilja att vinna att spelaren inte skyr några medel för att nå sitt mål. Den här spelartypen är enligt min mening en tydlig representant för det maskulinitetsideal som genomsyrar mycket av samtalen i Eurotalk.

A: Pepe (är ju inte) heller den populäraste herren i fotbollsvärlden om jag förstår det rätt, men från en Madrid-supporters synvinkel så älskar man ju Pepe. Ja, han kanske skulle vara livstidsavstängd för sin attack på Casquero /.../ när han sparkade av honom ryggen nästan /.../ allt han gör i laget /.../ otroligt klubbhjärta han har, otrolig kämpe, otrolig ledargestalt också som jag har en otrolig respekt för, även om han förr i tiden fick sina psykbryt så att säga.

(14. 'Om du spelar mig så kommer jag göra självmål' 10-04-2017)

Även om spelaren har attackerat och skadat en motståndare under en match så är det spelarens lojalitet mot det egna laget som dominerar eftermälet. En spelares ”psykbryt” blir till ett bevis på lojalitet mot det egna laget. Likt atleterna i Messners studie (1992) så tilldelas fotbollsspelare som skapar sig ett rykte som aggressiva eller gränslösa många gånger hög status i sin omgivning och bland fans. ”Krigaren” tillerkänns ofta en form av hjältestatus bland supportrar (ibid.).

A: Jag tror absolut att han eldar upp sig själv, det är ju en krigare på riktigt /.../ Jag tycker om att han är såhär för det är så många spelare som är så försiktiga med sina uttalanden /.../ här är det en som tar en ståndpunkt och det älskar jag.

(6. 'Mikro och makro' 13-02-2017)

4.1.2 Känslor

Fotboll ger upphov till starka känslor och dessa känslor tar sig många olika uttryck i materialet. Antingen det är moralisk upprördhet över en spelares otrohetsaffärer eller tårarna över ikonens

avsked och symboliska död, så framträder det ur materialet en bild av fotbollsmannen som känslomänniska.

En före detta storspelare har i den brittiska pressen avslöjats ha haft en sexuell relation med sin brors fru under nio års tid. När värdet av spelarens fotbollskarriär kommer på tal anses detta ha påverkats negativt på grund av otroheten.

A: Jag gillar Ryan Giggs

B: Han har legat med sin brorsas fru i nio år

C: Ja vedervärdigt, men jag fattar ju att Ryan, jag kan sätta honom i ett perspektiv i fotbolls-historien för det, såklart.

(20. 'Då kom första tårarna' 22-05-2017)

Det går att tolka vissa studiodeltagares starka markering mot detta beteende som ett sätt att positionera sig själva gentemot gruppen, där identifikationen med brodern kan ses som ett ställningstagande mot andra män. De definierar sig själva genom att prata om vad de inte är, likt spelarna och ledarna i Fundbergs studie (2003). Det är tänkbart att dessa starka reaktioner bottnar i ett upplevt hot bland många heterosexuella män om att de ska bli fräntagna sina kvinnor, en rädsla som understöds av den normativa heterosexualitet som Andreasson (2007) ger exempel på, där alla män förväntas vara heterosexuella och därmed utgör potentiella hot mot männens relationer med sina kvinnliga partners.

Om vi skiftar fokus mot andra känslouttryck så framgår det att frustration och ilska är en ständigt underliggande del av fotbollen och särskilt tydligt blir det efter en svidande förlust.

A: Nä men det, såhär, att jag... att förlora på det sättet som dom gör, det svider ju, rätt eller fel, det har inte med det att göra, man är en dålig förlorare där och då, annars är man ju inte där ens, om man tycker att det är ok att förlora en sån här match då sitter vi ju här i stället liksom (skratt runtomkring). Hatar man att förlora, jag vet bara själv vad känslan är.

(10. 'Welcome home baby' 13-03-2017)

Connell menar att den primära faktorn i den hegemoniska maskuliniteten är det lyckosamma hävdandet av auktoritet (2008), vilket den före detta spelaren här kan sägas vara ute efter. Genom levd erfarenhet förklarar han för de andra hur fotbollen går till. De andra har till skillnad från honom ingen bakgrund inom elitfotbollen, vilket därmed anses underordna deras åsikter i frågan. I denna kommentar positionerar sig ex-fotbollsspelaren över de andra i en form av statushierarki, och

han gör det genom att referera till en våldsam maskulinitet som anses krävas för att nå eliten. I denna maskulinitet hatar man att förlora och det anses inte bara förståeligt utan snarare önskvärt att man visar starka känslor vid en förlust.

En ytterligare aspekt av känslspektrumet berörs i det ofrånkomliga faktum att fotbollskarriären en dag tar slut. Det här rör upp starka känslor och de uppburna fotbollsspelarnas avsked liknas vid att en närstående dör.

A: Men fan vad tungt det är när en ikon lämnar, det är fan nånting som går sönder i en.

/.../ alltså det var så stort att då kom ju första tårarna.

(20. 'Då kom första tårarna' 22-05-2017)

Att gråta när en ikon avslutar karriären representerar en situation där den manliga gråten accepteras. Ett i övrigt stereotypt kvinnligt/barnsligt kodat beteende blir i den här kontexten snarare till något önskvärt. I den hegemoniska maskulinitet som råder i Eurotalk är gråten socialt möjlig endast som specifika undantag, exempelvis när någon dör, vilket dessa spelare symboliskt gör när de lämnar klubben/avslutar karriären. I en fotbollsvärld med skenande löner och ökad individualisering så har fotbollsspelare mer tagit formen av fotbollsarbetare eller legosoldater och de fåtal spelare som väljer bort pengar och större klubbar utav lojalitet för klubben och fansen ikoniserar.

4.1.3 Spela skadad

Som Messner (1992) har visat så finns det två huvudsakliga anledningar till att idrottsmän spelar trots skador. För det första så finns det en yttre press på att spela skadad, där sportvärldens värderingar gör att den som vägrar att spela skadad riskerar att bli negativt bedömd av tränare, lagkamrater, fans och media. För det andra så bidrar den inre strukturen i maskulin identitet till att män blir alienerade från sina känslor och behandlar sina kroppar instrumentellt, som verktyg (ibid.).

A: Om en spelare som inte mår fysiskt bra efter en smäll i huvudet, att våga, att fortsätta spela /.../

B: det är ju snarare regel än undantag att ”ja ja, han vill in och köra, då låter vi honom köra”.

Det är helt otroligt!

(3. 'Slå långt' 23-01-2017)

A: Jag har ju två riktigt, riktigt trasiga knän, det som mina gamla lagkompisar kallar skador, det slet jag ju med gånger tio.

(9. 'Keep it in the house' 06-03-2017)

Trots att spelaren ovan konstaterar att han har två förstörda knän, så kan han inte låta bli att känna stolthet över att han kunde spela trots sina krånglande knän. Den rådande hegemoniska maskulinitet förordar alltså som Messner belyser att kroppen många gånger reduceras till ett verktyg, vilket gör att spelarna uppmuntras och pressas att riskera kroniska skador för att nå kortsiktiga mål (ibid.).

4.2 Våld

Denna kategori inbegriper både våld som språklig funktion och hur faktiska våldshändelser diskuteras i programmet. ”Våld som språklig funktion” innebär här att belysa studiodeltagarnas användning av våldsamma begrepp när de ska beskriva sina känslor eller sig själva. ”Faktiska våldshändelser” syftar på fotbollsrelaterade sådana som behandlas i programmet. Studiosamtalen ger prov på en motstridig syn på våld, där våldet i vissa lägen fördöms, medan det i andra lägen uppmuntras. Likt det Messner (1992) beskriver så hyllas våldet tills någon blir allvarligt skadad (ibid.).

A: Jag förstår ju hans reaktion liksom, så jag tror inte han menar sänka honom i huvudet, utan jag tror bara han menar att sänka, du vet, träffa bröstet, det gör rätt ont det också.

(9. 'Keep it in the house' 06-03-2017)

Reaktivt våld anses vara förståeligt när spelaren tidigare attackerats av den nu utsatte. Synsättet är att man ger och man tar och får man ett slag så slår man tillbaka.

Vissa spelare tenderar att ofta gå över gränsen och har i och med sin aggressiva framtoning en stark attraktionskraft på många fans, där framför allt den totala hänsynslösheten imponerar. De blir till en form av projektionsytor för män som lever vanliga hederliga liv och som genom dessa spelare lever ett annat, mer spännande liv. Med Messners ord blir dessa våldsamma ”galningars” vålds- och maktutövande som ett surrogat för den egna bristen på sådant (ibid.). Messner beskriver vidare hur våldsamma amerikanska fotbollsspelare ofta tillägnade sig en form av odödligt kultrykte (ibid.). I Eurotalk tillerkänns Roy Keane ett liknande kultrykte. Detta är en spelare som i sin självbiografi erkänt att han medvetet skadade en annan spelare som hämnd för en tackling tre år tidigare (Dunphy & Keane 2004).

A: Det finns en mainstream-korridor, att vissa spelare ska man gilla, och sen om man lyfter upp spelare där man har en annan känslomässig eller man har nån upplevelse av nån spelare /.../ när

jag säger att jag gillar Roy Keane, jag tycker att han var en helt underbar fotbollsspelare, sen hade han en sida som var lite... galen /.../ men Roy Keane var något annat, den kompromisslösa viljan att vinna.

(7. 'Får jag bara säga...' 20-02-2017)

Den kompromisslösa viljan att vinna anses motivera de våldsamma attackerna. Vissa matcher förväntas det ”smälla i” och förväntan på våldet i dessa matcher gör att de spelare som inte svarar på attacken med mera våld utan i stället vädjar till domaren, utmålas som pinsamma.

A: Jag har aldrig sett nån ha så ont på en fotbollsplan överhuvudtaget /.../ jag tyckte det var direkt pinsamt faktiskt, hur spelarna betedde sig.

B: Och det här är en match ”som det ska smällas i”.

(13. 'Låt dem dö' 03-04-2017)

Våldets språkliga funktion i Eurotalk synliggörs när det uppstår som svar på ett oönskat beteende som behandlas i samtalen. Enligt Connell (2008) så måste den som inte går med på det hegemoniska mönstrets regler antingen forcera eller förhandla sig ur det. Den hegemoniska maskulinitet som råder i Eurotalk förordar en form av jantelag där den som sticker ut från gruppen uppmärksammas på det genom verbala korrigeringar. Men som Connell också belyser är hegemonin varken orubblig eller automatisk och den kan både avbrytas och avbryta sig själv (ibid.). Denna typ av avbrytande kan inträffa när någon i studion upplevs gå över gränsen i sin ”kamrat-uppfostran” och samtalet tystas eller omdirigeras.

A: C /.../ börjar flaxa iväg, därför gäller det för oss att trycka ner honom lite

B: Det är då man saknar träningarna, då man liksom kunde gå och bara (slår knytnäven i handflatan). Det är svårare i verkliga livet, att göra det. Det blir lite konstigt om jag tacklar ner C i trappan här.

(1. 'Have some crack' 09-01-2017)

Denna form av verbalt nedtryckande motsvarar den form av fysiskt nedtryckande som är möjligt på fotbollsplanen. I den frizon fotboll erbjuder fungerar en våldsam tackling som en godtagbar tillrättavisning, som citaten nedan belyser.

A: Men nån får ju sänka personen i fråga på plan, så ser jag på det hela.

(5. 'Korta svar' 06-02-2017)

A: Alltså du sår och du skördar, det är inte svårare än så och han sår ju ganska friskt och han skördar ju ganska friskt i positiv bemärkelse och jag är helt övertygad om att han kommer att skörda i så att säga negativ bemärkelse, för förr eller senare så sitter ju alltså dubbla sulor och han kanske inte har knät kvar.

(10. 'Welcome home baby' 13-03-2017)

4.3 Etnicitet

Etnicitet får här fungera som ett samlingsbegrepp för ett antal närbesläktade fenomen som inbegriper rasism, synen på svenskhet och exotifiering. Detta då de med Wikströms (2009) ord är intimt sammanlänkade med varandra eftersom man vid kategorisering och uppdelning av människor utifrån religion, ursprung och hudfärg alltid riskerar att diskriminera och/eller ägna sig åt rasism (ibid.).

4.3.1 Rasism

George M. Fredrickson (2003) menar att när skillnader som vanligtvis skulle betraktas som etnokulturella i stället definieras som medfödda, outplånliga och oföränderliga så kan man hävda att ett rasistiskt förhållningssätt existerar (ibid.). Fotbollen har återkommande problem med att spelarna utsätts för rasistiska angrepp från publiken och även från motspelare.

A: En grej som gick under radarn under förra veckans fotboll, framförallt här, jag skäms över att inte vi tog upp det i Eurotalk /.../ han frågar då ”-Är det normalt att Bastia-supportrarna gör ap-ljud?

B: jag tycker också att nånstans har nyhetsvärdet om man ska vara så fräck att säga det om såna här saker, det har minskat lite, så att det blir som det här händer och folk höjer inte riktigt på ögonbrynen längre.

(4. 'Grisar i bergen' 30-01-2017)

Rasism är ett utbrett problem inom fotbollen och som illustreras ovan är det svårt att få dessa

problem att bli tagna på allvar. Några av de fotbollsprofiler som lyfts fram som idoler i programmet har också anklagats för att ha uttryckt sig rasistiskt på plan.

A: Är han rasist även bredvid? Alltså, jag försvarar inte det som hände där och då, men folk gör ju idiotgrejer på plan, det är många man har spelat med som är såna idioter där och så tar man ut dom från plan så är dom världens mjukaste liksom

B: Man kan väl säga så här: Vem har svaret på vart gränsen går mellan att säga rasistiska saker och att vara rasist? Jag vet inte.

(20. 'Då kom första tårarna' 22-05-2017)

På liknande sätt som man har overseende med spelares våldsamma handlingar så finns det också en tendens av att ha overseende med deras rasistiska sådana.

A: Jag tyckte det var jävligt jobbigt personligen så hur det var runt det hela och jag förstår ju att han, han kommer ju från en jävligt stökig bakgrund och man måste ju ha med det, det finns ju med, det är ju en spelare och jag står ju inte för allt han har gjort./.../ Jag tycker vi också kan gå tillbaka till din Lazio-polare där, det här med att man, jag är helt hundra på att Terry inte är rasist, men det han sa var rasistiskt där och då, och det är en viss distinktion där och då.

(20. 'Då kom första tårarna' 22-05-2017)

4.3.2 "Svensken"

I Eurotalk porträtteras "svensken" ofta som naiv, konflikträdd, rättvis och ordningssam. En "osvensk" stil innebär att man bråkar mer och visar känslor, men utan att man blir ovänner.

A: Man borde ha mer såna diskussioner, att man kan prata med varandra, tycka olika, för ibland så gör man inte det helt enkelt

B: Vi är lite klena på det i Sverige

A: Vi är lite klena.

(7. 'Får jag bara säga...' 20-02-2017)

Denna syn på det svenska som något statiskt går att härröra ur en syn på svenskhet som något

essentialistiskt, en riktning i vilken kulturen är något en person innehar grundat på den geografiska plats där denna person är född (Wikström 2009).

A: Det har ju alltid varit spelare som håller på såhär och dom hatar vi ju väldigt mycket i Sverige framför allt. /.../

B: Jag kan skriva under på att han ligger på oanständighetens gräns, helt klart, men det är ju för att jag har ett svenskt sätt att se på fotboll, jag tycker det ska finnas ett visst mått av moral och ärlighet i det man gör.

(10. 'Welcome home baby' 13-03-2017)

Det finns en bild av svensken som godtrogen, naiv och lite dum, som tror på rättvisa och inte förstår hur det går till i den ”riktiga” världen, vilken är mer cynisk, hård och kall.

4.3.3 ”Afrikanen” & ”Brassen”

I jämförelse med ”svensken” så beskrivs ”den andre” i motsatta termer. Afrikanska spelare beskrivs exempelvis oftare utifrån sina fysiska egenskaper. Romelu Lukaku, en belgisk anfallare med kongolesiska rötter beskrivs så här:

A: 1,90 lång, väger 94 kilo, 5-6 procent fett. Vilket jäävla monster!

B: Och snabb också

C: En oerhört ambitiös, som idrottsman, som verkligen liksom tar tillvara på, alltså han ser sin kropp som verktyg verkligen och är väldigt noggrann i sin träning och så /.../

C: För hur bra Zlatan än var så var han mer stationär än så här och Lukaku är ju mer som ett ånglok i alla riktningar hela tiden där framme.

(24. 'Domare med dålig spelförståelse' 14-08-2017)

Den fulla kraften i ett ånglok får symbolisera den storväxta ”afrikanen”, där han förtingligas till ett redskap. Alienerad från sin kropp blir han till ett instrument, en maskin att använda och ta slut på i jakten på ett givet mål (Messner 1992).

Förutom att afrikanska spelare ofta beskrivs utifrån sina fysiska egenskaper så finns det även en

tendens att referera till Afrika som något homogent, som om alla afrikaner kom från samma plats.

A: Och sen hade [han] faktiskt, som vi pratade om, ett skott och det var ganska ovanligt att afrikanska spelare hade det och det finns ju en anledning till det, dom har ju aldrig haft planer att träna skott på, och det är fortfarande nåt dom är dåliga på, dom har ju blivit bättre, dom kommer ju lite tidigare till akademier och får träna och så.

(34. 'Agenter & familjekänsla' 23-10-2017)

Även brasilianska spelare beskrivs ofta utifrån olika stereotyper, där de främst utmålas som känslomänniskor, oförmögna att ta ansvar för sig själva.

A: ”-Nää men du måste göra skillnad på en brasse från norra och södra Brasilien. Dom från norra tror dom är guds gåva till fotbollen, dom från södra är mer som oss. Har du otur har han tagit en enkelbiljett till Rio nu. Kommer han i morgon får du göra honom glad”.

”-Jaha, vad handlar det här om då?”

”-Nää, dom gillar ju damer där nere. Fråga hur fan han har det med kärlekslivet, det brukar dom gilla.”

(41. 'Fotbollsego' 11-12-2017)

Brasilianaren från södra och norra Brasilien anses skilja sig åt, den ena är som ”oss”, ”svensken”, som är rationell, arbetsam och kyelig medan den andra mer utmålas som irrationell, impulsiv och sexuell. På liknande sätt som den afrikanske mannen reduceras till kroppslighet och natur blir brasilianaren från norra Brasilien utmålad som ”galen” och känslostyrd.

4.4 Människa – maskin

Kategorin ”människa – maskin” innefattar de olika ytterligheterna ”känslomänniskan” och ”robotmänniskan”. ”Känslomänniskan” är fotbollsspelaren av kött och blod, med fel och brister som man som supporter kan identifiera sig med. ”Robotmänniskan” är den kontrollerade supermänniskan, med perfekt yta och felfritt uppträdande. En ”maskin” som är svår att relatera till.

A: Men just det är ju en mänsklighet som jag tycker är Tottis stora sak, /.../ han inser och erkänner sina brister /.../ men det som gör att så många har så svårt för Ronaldo är att han är så jävla omänsklig i sitt sätt att vara, han visar inte sin svaghet, men Totti gör det, han är en

människa /.../ jag menar jag älskade att se Maldini spela och Zanetti sluta, men det var mer robotar för mig.

(21. 'Totti' 29-05-2017)

Samtidigt som det trycks på att spelarna ska vara mänskliga och visa känslor så är också idealet att de som maskiner ska prestera vecka ut och vecka in. Även om dessa ”mänskliga” spelare ofta lyfts fram som förebilder i studion, så får de spelare som begår större misstag på plan, och alltså kan sägas ha uppträtt mänskligt och inte som den perfekta maskinen, hård kritik.

A: Där tänker jag ”Vad gör Marquinhos?” Vilken jävla idiot alltså. Ligger fel i positionen, alltså, hur kan man vara så dum? Så dålig.

(10. 'Welcome home baby' 13-03-2017)

Denna motsättning mellan människa och maskin dyker upp när frågan om vad som krävs på högsta nivån behandlas.

A: Alltså själva grundtesen till att dom blir idrottsmän eller idrottskvinnor är ju att man inte, press bekommer en inte, det är en del av, annars hamnar du inte på dom här ställena liksom, för är du känslig för press då slutar du ju i juniorlaget nånstans.

(7. 'Får jag bara säga...' 20-02-2017)

Fotbollsspelare är med detta sätt att tänka en form av elit. Det är en sån försvinnande liten del som når den absoluta toppen att de som väl hamnar där nästan kan betraktas som omänskliga. Det är därför rimligt att hävda att elitfotbollen vilar på en sorts ”misslyckandestruktur” (Messner 1992), där systemet är riggat så att den stora majoriteten av utövarna misslyckas och aldrig når den högsta nivån (ibid.). Den som trots dessa svåra förutsättningar ändå når toppen betraktas därmed nästan som en form av övermänniska eller maskin.

A: Du kan inte beordra fram tårar, och när en stor del av en arena liksom står och gråter /.../ det är inget du kan regissera fram utan det här är kött och blod/.../ han är med sina defekter, en människa av kött och blod, precis som Maradona /.../ men dom är inte dom här robotarna /.../ jag tycker att det är fint, att man ser brister, det behöver inte vara perfekt yta hela tiden, perfekt yta är sjukt överskattat, och han är väl egentligen en fanbärare för det, att man får vara ”good” och man får vara ”bad,” för vi är människor.

(21. 'Totti' 29-05-2017)

Man vill kunna identifiera sig med spelarna, därav blir beundran inför en spelare som Totti så stor. Det anses svårare att identifiera sig med de allra största och i det närmaste överjordiska och perfekta stjärnspelarna, vilka liknas vid känslomässigt tomma maskiner.

A: Vem älskar en maskin, maskiner är skittråkigt /.../

B: Det finns någonting i det här, liksom fotbollsspelare som maskiner, som känns helt känslurlakade, som känns helt likgiltiga inför, dom känns fullständigt ointressanta.

(37. 'All guns blazing' 13-11-2017)

4.5 Femte kategorin

Som komplement till de ovan beskrivna kategorierna redovisar jag här en femte kategori som får tjäna som uppsamlingsplats för de delar av materialet som inte sorterades in under någon av studiens fyra huvudkategorier. Hsieh och Shannon (2005) beskriver hur fynden från en riktad innehållsanalys erbjuder stödjande och ickestödjande bevis för en teori, vilket motiverar att även de delar av materialet som inte stödjer teori och tidigare forskning är av vikt att belysa i analysen, eftersom dessa nya delar kan erbjuda en motsägelsefull ståndpunkt av det studerade fenomenet (ibid.).

4.5.1 Utseende

I den heterosexuellt kodade miljö som Eurotalk är så finns det ett återkommande tema av att tala om andra mäns utseende i positiva ordalag. Homofobin som genomsyrar många heterosexuellt kodade miljöer gör dylika uppriktigt menade uttalande svåra att uttrycka utan att riskera negativa omdömen. Så frågan är om denna tendens är ett tecken på en minskad homofobi eller om det är ett sätt att prata om män som endast den självklart heterosexuella mannen kan praktisera eftersom det i gruppen är helt otänkbart att han skulle vara homosexuell?

I bedömningen av fotbollsspelaren så är det eftersträvansvärt om denne står för en vacker fotboll och samtidigt anses ha ett vackert utseende. Hade han haft det vackra spelet men inte utseendet hade han varit en bra fotbollsspelare, men nu blir han förutom en bra fotbollsspelare också en avundsvärd person utseendemässigt och blir därmed idoliserad i dubbel bemärkelse.

A: Snygg också!

B: Väldigt snygg.

(28. 'No love for Hellas Verona' 11-09-2017)

A: Och snyggast av alla är hela tiden Alisson Becker. /.../ Hur vacker är han inte?

B: Han är helt ok.

A: Han är oerhört vacker.

(36. 'Fotbollskommersialism' 06-11-2017)

4.5.2 Visa sårbarhet/svaghet

Trots den hegemoniska maskulinitet som breder ut sig över de olika programmen genom olika former av dominans och underordning så finns det ändå utrymme att visa sig sårbar och svag. Som jag har presenterat tidigare är gråten återkommande närvarande som språklig funktion när känslosamma erfarenheter berättas och analyseras i programmen. Det finns genomgående en stark förståelse för denna typ av känslor, känslor som vanligtvis inte tillåts ta plats i manliga sportmiljöer där fokus är på styrka, oräddhet och hänsynslöshet.

A: Jag har slutat spela fotboll, det har varit en stor del av min identitet /.../ och han sätter ord på dom här mänskliga sakerna, ”Nu är jag på allvar rädd”. Jag förstår honom. Alltså jag började gråta när jag gjorde det här igår, jag hade svårt att prata, det var därför vi var tysta så länge.

(21. 'Totti' 29-05-2017)

5. Avslutande diskussion

Den här studiens centrala frågeställning fokuserar på hur maskulinitetsproduktionen går till i Eurotalk. I anknytning till denna frågeställning har tre underfrågor formulerats och dessa inbegriper hur synen på maskulinitet relateras till våld, hur etnicitet omtalas, samt vilken relation till kroppen som framträder i programmet.

Det står klart att det är en skiftande uppsättning maskuliniteter som förmedlas i Eurotalk. Samtidigt som spelarna likt ”krigare” och ”maskiner” förväntas prestera match efter match så är det svårt för studiodeltagarna att på riktigt identifiera sig med dessa robotlika övermänniskor som aldrig misslyckas. Det är de mer ”mänskliga” spelarna med fel och brister som man gråter över när de avslutar sina karriärer. I den hegemoniska maskulinitet som dominerar i programmen så läggs stort fokus på lojalitet, anpassning till gruppen, att stå upp för sig själv, att vara hård men rättvis samt att visa känslor.

Våldet fyller en viktig språklig funktion i Eurotalk, där tal om våld används för att definiera sig själv och positionera sig mot de andra i gruppen.

Studien belyser även hur stereotyper om etnicitet uttrycks i Eurotalk. ”Svensken” definieras

exempelvis ofta som naiv, konflikträdd och rättvis, medan ”afrikanen” och ”brassen” mer beskrivs utifrån kroppslighet och känslor.

Det framgår av materialet att även om de robotlika stjärnspelarna ogillas så är det underförstått att det krävs en instrumentell syn på sin egen kropp för att nå de absoluta toppnivån. Dessa robotlika stjärnspelare både beundras och avskys, antingen de blir till positiva projektionsytor som upphöjer manligheten i stort, eller att de vid en personlig jämförelse blir till en negativ påminnelse om de egna bristerna.

Det är också tydligt att vi har att göra med en miljö som är starkt heterosexuellt kodad. Bara det faktum att det endast är män som deltar i programmen visar på hur starkt rotade könsrollerna är i dagens svenska fotbollsklimat, där kvinnor i stort sett exkluderas.

Avslutningsvis så gör fotbollens status och popularitet den till ett viktigt ämne att fortsatt studera, då de tankar och idéer som förmedlas av dess auktoriteter i min mening får återverkningar på resten av samhället. Jag menar att de åsikter och värderingar som förs fram i Eurotalk går att betrakta som en typ av spegling av de åsikter och värderingar som dominerar bland programmets målgrupp, män i åldrarna 18-34 år. Detta på grund av ett antagande om att programmet anpassar sitt innehåll efter denna målgrupp, i syfte att maximera sina tittarsiffror. Men då detta är ett antagande hade det varit fruktbart med vidare forskning i ämnet och då exempelvis en studie där Eurotalks konsumenter intervjuas. Deras syn på maskulinitet skulle då kunna jämföras med den syn som förmedlas i Eurotalk.

Referenser

- Andreasson, Jesper (2007). *Idrottens kön. Genus, kropp och sexualitet i lagidrottens vardag*. Lund: Lunds universitet
- Bryman, Alan (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber
- Collins, Randall (2008). *Violence*. Princeton: Princeton University Press
- Connell, Raewyn. (2008). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos AB
- Denscombe, Martyn (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur AB
- Dunphy, Eamon & Keane, Roy (2004). *Keane: The Autobiography*. London: Penguin Books Ltd
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann, Wägnerud, Lena (2017) *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 uppl. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red) (2012). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.
- Fredrickson, George M. (2003). *Rasism: En historisk översikt*. Lund: Historisk Media
- Fundberg, Jesper (2003). *Kom igen gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter*. Stockholm: Carlssons bokförlag
- Halvorsen, Knut (1989). *Samhällsvetenskaplig metod*. Studentlitteratur: Lund.
- Hsieh, Hsiu-Fang & Shannon, Sarah E. (2005). *Three approaches to Qualitative Content Analysis. Qualitative Health Research 15(9), sid. 1277-1288*
- Hällgren Graneheim, Ulla & Lundman, Berit (2004). *Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness*. Nurse Education Today 24, sid. 105-112.
- Messner, Michael A. (1992). *Power at Play*. Boston: Beacon Press
- Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015). *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur
- Wikström, Hanna (2009). *Etnicitet*. Malmö: Liber
- Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur
- Wästerfors, David (2016). *Våld*. Malmö: Liber

Bilagor

Bilaga 1

Informationen nedan visar det totala antalet visningar av Eurotalk under 2017, samt hur tittarna är fördelade utifrån kön och ålder.

